

de kof

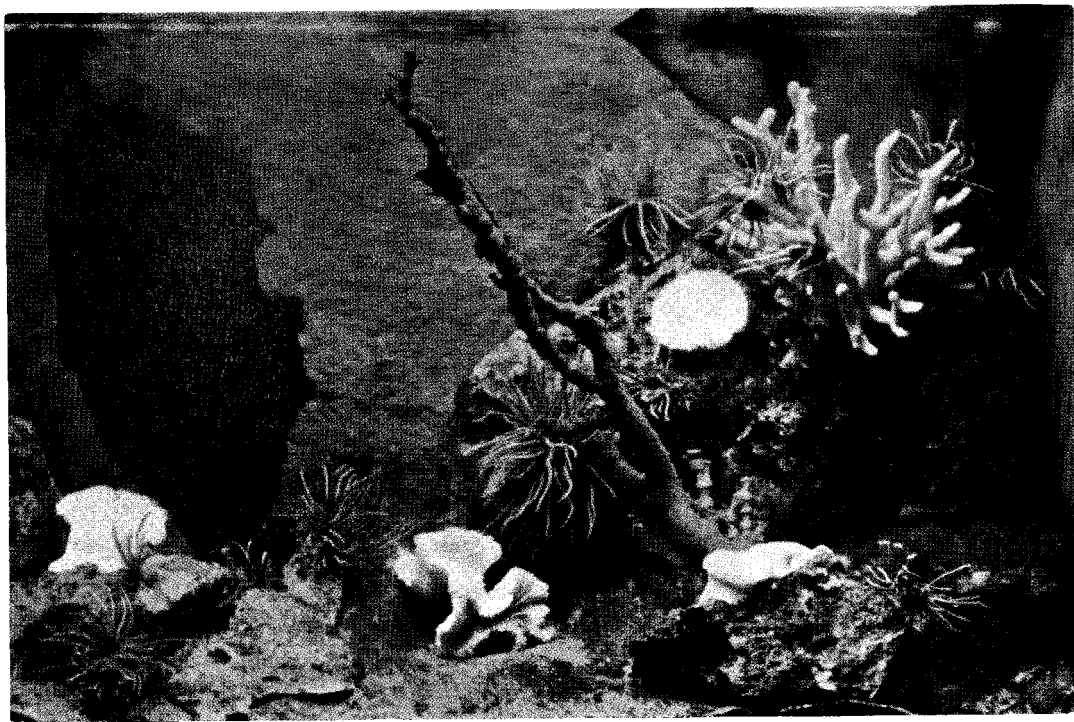
maandorgaan van
BIOLOGIA MARITIMA
Nederlandse vereniging van
zee-aquariumliefhebbers.

Opgericht 12 november 1939

Redactie: M.Bot
Sportlaan 75, Vlaardingen

8e jaargang nr.1(85)

januari 1958

Het ideaal van menige zee-aquarianer

ENIGE TIPS OM TE KOMEN TOT EEN AESTHETISCH ZEE-AQUARIUM

door

J.H. KROON

Het is altijd een hachelijke onderneming om over de een of andere vorm van aethetica te gaan spreken. Voor wat de een mooi vindt, haalt een ander de schouders op. De gustibus et coloribus non est disputandum (over smaak en kleur valt niet te twisten).

Toch zijn er gelukkig wel enige algemeen gangbare regels aan te geven om tot een mooi zee-aquarium te komen. Hiervan zal ik dan ook - verweven met mijn persoonlijke smaak en subjectief oordeel - iets vertellen, in de hoop, dat u hier wat zult vinden, waarmee u bij de inrichting van uw aquarium rekening kunt en wilt houden. We hebben toch allen de bedoeling van ons aquarium iets moois te maken, een sieraad voor ons huis. Hierop vormen misschien de mensen, die het aquarium alleen voor wetenschappelijke doeleinden bezitten, een uitzondering (studiebakjes).

Het gaat ons nu dus om de vraag: Hoe kan ik mijn zee-aquarium zo integreren in mijn huis of kamer, dat het een smaakvol geheel wordt, zodat we er dagelijks van kunnen genieten en een ieder, die het ziet, er met bewondering naar kijkt.

Wanneer we nu op deze doelstelling nader ingaan, zullen we allereerst even moeten stilstaan bij de vraag: Wat voor soort aquarium zullen we kopen?

In de handel zijn verkrijgbaar:

1. volglas aquaria;
2. asbestona-bakken;
3. lijstaquaria.

Het volglas aquarium.

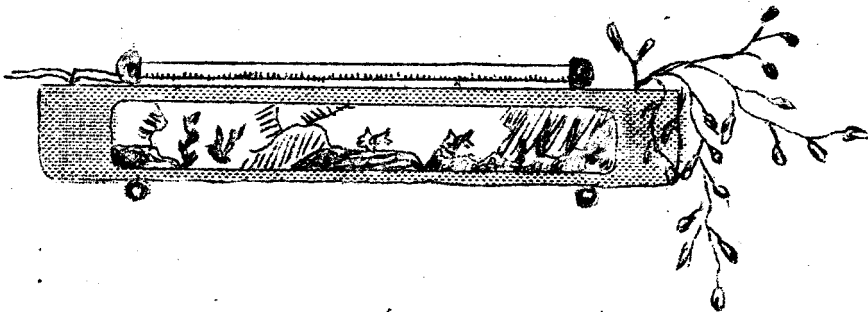
Een volglas aquarium heeft het grote voordeel, dat er geen metalen delen aan zitten, die tegen zeewater moeten worden beschermd en het water dus minder kans op verontreiniging heeft. Daardoor zijn deze bakken wel geschikt voor een studiebak. Maar ik vind de nadelen van de beperkte maat en het slechte glas groter dan de voordelen en vind deze volglas bakken ongeschikt voor een aesthetisch verantwoord aquarium.

Asbestona-bakken.

Deze bakken zijn van asbest-beton gemaakt en erg zwaar. Ze

hebben maar één ruit en worden in standaardmaten in de handel gebracht. Deze bakken lenen zich goed om in een muur in te bouwen. Het verdient aanbeveling om de bak met een versterkte lijst rondom de ruit te laten gieten. Deze doet dan tevens dienst als een korte koker, die de aandacht vraagt voor wat zich achter de ruit bevindt. De achter- en zijwanden kunnen in een blauwgroene tint worden geverfd of van rotsen voorzien. De verf blijft echter niet zo lang goed als in een aquarium, waarvan de achterwand ook van glas is en de verf op de buitenkant kan worden aangebracht.

Bijzonder aardige Asbestona (ook wel Martinit of Eterniet genoemd) bakjes zagen we vorig jaar op de aquariumtentoonstelling in Leiden. Dit waren plantenbakjes, waar de voorzijde gedeeltelijk was uitgezaagd en van glas voorzien. De achter- en zijwanden waren door platte stenen tot rotswanden herschapen. Van de beide uiteinden deed de een dienst als filterbakje en de ander als plantenbak met een klim- of hangplant er in.

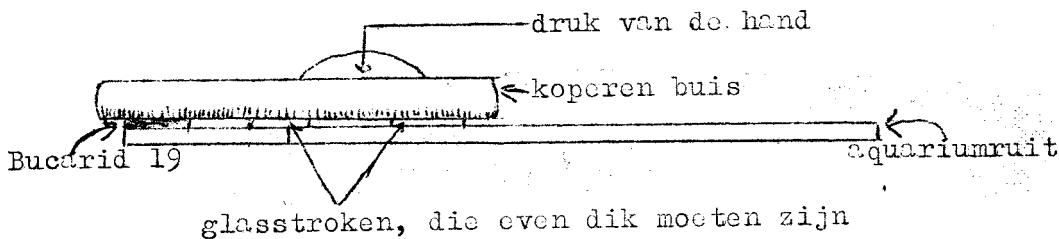
Een Martinit wandbakje

Deze bakjes, die door de heer Piket in Leiden waren vervaardigd, waren bestemd om als muurbakjes dienst te doen. Ze vormden een aesthetisch geheel en zijn bij uitstek geschikt voor kleinbehuisden.

Het lijst-aquarium.

Verreweg de meeste liefhebbers zullen het lijstaquarium boven de reeds besproken bakken verkiezen. Ze zijn in allerlei maten bij de handelaar verkrijgbaar en men kan ze ook in elke gewenste maat laten maken of zelf vervaardigen. Had men tot

voor enige jaren nog voortdurend moeite met de stopverf en het roestvrij houden van het metalen geraamte, daar is nu een gunstige verandering in gekomen. In de Bucarid 19 heeft men een niet hard wordende plastic stopverf gevonden, die door zee-water niet wordt aangetast. Over deze stopverf is reeds eerder in ons tijdschrift geschreven en ik volsta hier met een goede raad voor hen, die zelf deze stopverf willen verwerken. Daar deze stopverf niet erg plastisch is, is het gewenst het materiaal wat voor te verwarmen en in een verwarmd vertrek de bak te behandelen. Wil men ruiten inzetten, dan is het van groot belang, dat de stopverf van tevoren in een vooral evendikke laag op de randen van de ruit is aangebracht. Hiervoor kan men een paar repen karton of glas gebruiken en een dikke, zuiver ronde en rechte buis, die men over de repen glas en een van te voren aangebracht rolletje stopverf al drukkend heen en weer rolt. Hierdoor wordt de stopverf dun uitgedrukt en overal even dik (n.l. de dikte van de glas- of karton-stroken).

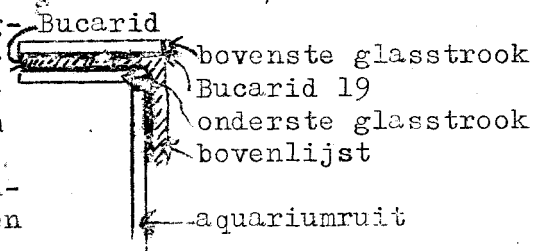

Hierdoor bereikt men, dat de ruiten maar weinig meer behoeven te worden aangedrukt, om waterdicht te sluiten. Wanneer de voor- en achterrauit en de zijruiten zijn ingezet, wordt er op dezelfde manier ook een glasplaat op de bodem gelegd. Bewerkt men een oude zoetwaterbak, dan behoeft men slechts een glasplaat op de bodem te leggen met Bucarid 19 en de staande kanten met Bucarid af te stoppen. Hiervoor kan men het beste een rolletje gebruiken, dat ± 1 cm dik is en b.v. met een asje aan een oude, brede schroevendraaier is bevestigd.

Met zo'n rolletje perst men de Bucarid stevig in de hoek en brengt men tevens overal een even dikke laag aan, behalve vlak bij de bodem en de bovenrand. Hierop kan eventueel een 1 cm brede glasstrook worden geplakt, waardoor de Bucarid tegen beschadiging door stenen of dieren wordt beschermd. De bovenrand van de bak kan men ook van boven en onderen met een glasstrip met behulp van Bucarid afdoende isoleren.

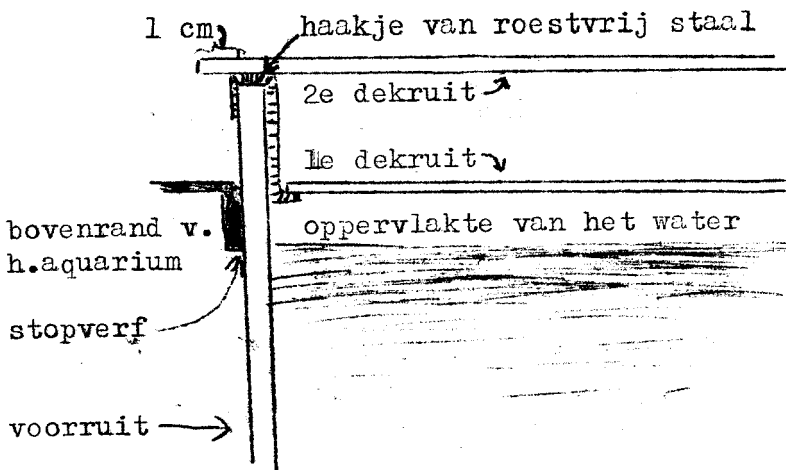
Deze Bucarid wordt ook nu met behulp van een rol in een laagje van 1 à 2 mm op de glasstrook aangebracht. De glasstroken moeten een paar mm breder zijn dan de bovenrand; dan kan de ruimte tussen boven- en onderrand met Bucarid worden opgevuld en zo het ijzer van de bovenrand geheel bedekken.

Een nog betere manier om de bovenrand van het aquarium te verzorgen, was op de aquariumtentoonstelling in Leiden vorig jaar te zien. Daar zond de heer Stol een bak ik, die sterk onze aandacht verdient. Bij deze bak was de bovenrand naar buiten gekeerd, wat het grote voordeel heeft, dat de aquariumruit $\pm$ 3 cm boven de rand uit konden steken. Aan de ruiten hingen haakjes van roestvrij staal, waarop de eerste dekruit hing. Bovenop de bak, er $\pm$ 1 cm overheen stekend, lag een tweede dekruit. Deze is van groot belang, daar ze :

- 1e. de verdamping tot een minimum beperkt, waardoor het zoutgehalte constant blijft en onze kamers niet te vochtig worden;
- 2e. de ruimte tussen de eerste en tweede dekruit verzadigde waterdamp bevat, wat vorming van kruipzout verhindert.

De heer Stol wees mij er op, dat de tweede dekruit niet te lang van het aquarium af mag, en ook 1 cm over de rand moet steken, daar zich anders - volgens zijn ervaring - toch kruipzout vormt bij hoeken en haken. Ik heb zelf een bak op ongeveer gelijke wijze ingericht, die mij in het gebruik uitstekend voldoet.

Daar is echter een lichtkap boven gebouwd. Later kom ik hier op terug. Ook de afmetingen van het aquarium zijn van belang om een mooi geheel te krijgen. In een grote kamer past een groot aquarium, in een kleine kamer is een kleiner bakje op zijn plaats. Persoonlijk vind ik een bakje, waarvan lengte, breedte en hoogte zich verhouden als 10 : 3 à 4 : 4 het mooiste. Een bakje van middelmatige afmetingen, b.v. 100 x x 35 x 40 cm is het gemakkelijkste te maken en in te richten. Soms kan ook een hoge bak met klein grondvlak aardig staan, b.v. ingebouwd in een meubel, maar ze zijn lastig te bewerken. Een aquarium dat meer dan 50 cm hoog is, raad ik u af, omdat het moeilijk te bewerken is. (wordt vervolgd)

----- DE HARDER ALS AQUARIUMVIS -----

door
F. Everstijn

Allereerst iets over het voorkomen van deze vis. De soort, die aan onze kust voorkomt, is volgens Redeke - Mugil ramada Risso (syn. Mugil capito Cuv.). De meest voorkomende nederlandse naam is Harder.

Deze vis komt voor van de Middellandse Zee tot in Zuid-Noor-

wegen en langs de westkust van Afrika. Bij ons komt hij langs de gehele kust algemeen voor.

's Zomers treffen we hem aan in de uitmondingen van rivieren e.d. Bij mooi, zonnig weer kan men ze bijv. in de uitmonding van het verversingskanaal te Scheveningen vaak vlak langs de oppervlakte zien zwemmen. Het zijn dan echter meestal de kleinere exemplaren van circa 30 - 35 cm.

Hun voorkomen is in de zomer echter niet beperkt tot de uitmondingen van rivieren etc. Ze kunnen dan deze brakke wateren optrekken, zodat ze tot ver in het binnenland kunnen komen. Er zijn vangsten bekend uit het Slotermeer in Friesland.

De vis ziet er uit als een Haring, maar is wel steviger gebouwd. De kop is ook wat stomper. Verder zijn de lippen ook wat dikker en de onderlip loopt uit in een puntje, dat in een uitsparing in de bovenlip past. Deze punt gebruikt het dier om Algen e.d. van de stenen en aquariumruiten te schrapen en op te eten.

De voorste rugvin is - net als bij de Baarzen - voorzien van stekels. De dieren zijn van boven donker leigrijs, wat aan de flanken overgaat in leigrijze strepen. De buik is zilverkleurig. Het zijn snelle zwemmers.

Voor het gewone aquarium kunnen we vanzelfsprekend geen exemplaren van $\frac{1}{2}$ m gebruiken. Aan het einde van de zomer kan men echter hier en daar heel jonge exemplaren vangen. Deze zijn dan circa 2 - 2.5 cm groot.

Zelf heb ik 3 jaar geleden 10 exemplaren in Hoek van Holland gevangen. Ik ving deze dieren in de plassen, die in de grote "bakken" langs de Nieuwe Waterweg bij de semaphore bij laag water blijven staan. Daarvoor gebruikte ik een driehoekig schepnet, van onderen 40 cm breed, maaswijdte $\pm$ 6 mm.

Dit net haalde ik dan snel in het wilde weg door deze plassen heen. Tussen de vele Grondels zaten dan af en toe de jonge Hardertjes. Deze jongen zijn zilverkleurig met leigrijze stippels. Aan het van stekels voorziene, voorste rugvinnetje waren ze als Harders te herkennen.

Nu iets wat betreft het houden in het aquarium. Ze eten al direct heel gemakkelijk in dit jonge stadium fijngehakte tubifex, mossel, vlees. Als ze groter zijn eten ze hele tubifex en grotere brokken mossel. Tevens eten ze ook kleinere dier-tjes en Algen, die in het aquarium voorkomen.

Na enige tijd moeten ze gaan logeren in een grotere bak bij een kennis, daar mijn bak lekte en uit elkaar moest. Ze groeiden daar nog verder en het was leuk het hele schooltje te zien zwemmen. Ze waren al heel gauw tam, zodat ze uit de hand kwamen eten. Het typische was echter, dat ze op bepaalde tijden al hun tamheid verloren. Ze waren dan zeer schrikachtig. Met het uit de hand eten was het dan ook gedaan en als er geen dekruiten op het aquarium hadden gelegen, zouden ze er uit gesprongen zijn.

Na ongeveer een dag werden ze wat kalmer en begonnen ze ook weer te eten. Wat nu de reden van deze gedragingen is, weet ik niet. Misschien moeten we het zoeken in verandering van atmosferische toestanden of temperatuur. Bij de overgebleven exemplaren zijn deze gedragingen echter geheel verdwenen.

Op een dag echter hadden we wat dotten Blaaswier meegebracht niet wetende, dat deze giftige stoffen afscheiden. De resultaten waren bedroevend. Op twee Harders na waren alle dieren uit de bak de volgende dag dood. Slechts enkele Steurkrabben en de Anemonen hadden er ook nog het leven afgebracht. De twee overgebleven Harders werden uit het aquarium gevist en in mijn weer-gerepareerde aquarium overgebracht. Hierin zitten ze nu nog steeds.

Ik heb ze nu ruim drie jaar, wat wel als een bijzonderheid mag worden beschouwd, in vergelijking met de tijd, welke we andere vissen kunnen houden. Hun lengte is nu circa 10 cm wat een aardige lengte voor het aquarium is. Verder groeien doen ze nu practisch niet meer.

Ik heb de Harder in deze tijd als een zeer sterke vis leren kennen. Verwondingen en ziekten, waarbij de andere vissen om kwamen, overleefden ze zeer goed. Dat ze het dan niet helemaal naar de zin hadden, bleek uit hun verminderde eetlust en hun bleke kleur.

Hun eisen wat temperatuur betreft, zijn ook niet hoog. Hoge temperaturen verdragen ze best. 's Winters verwarm ik mijn aquarium op een zodanige wijze, dat de temperatuur dan minstens 4 à 5° C is. Deze temperatuur vonden ze kennelijk niet onaangenaam.

Deze eigenschappen maken de Harder tot een zeer geschikte aquariumvis, mede door zijn grote levendigheid, waaraan andere vissen - vooral bodemvissen - nogal eens mank gaan.

----- DE ZEE VOOR SCHOUWEN -----

door
Jan Lucas

Zoals in Huug's verslag is aangegeven, zijn we ook een dag met verscheidene boten gaan vissen. Dat dit mogelijk was, danken we vooral aan Frans Jansen. Zoveel mogelijk is gezorgd, dat de biologische capaciteiten van de "bemanning" voldoende was om te garanderen, dat de visserij een maximaal effect had. Na terugkomst werden de resultaten uitgewisseld en 's avonds hielden Swennen en ik een lezing over het gevangene, waarbij we de deelnemers lieten genieten van de dieren (oog en neus). Bovendien werden nog een aantal grote Heremieten verzameld en nageplozen op bewoners.

Ik wil hier geen dorre opsomming geven van de gevangen soorten, hoewel ik wel het voornaamste zal noemen. Allereerst kwamen we dan de Rivierprik tegen, direct herkenbaar aan zijn ronde zuignuit met de kaken, die hij gebruikt om op zijn gastheer te kunnen parasiteren. In plaats van een kieuwdeksel zijn er links en rechts een zevental gaten, waar het water doorheen moet.

Haaien zaten er blijkbaar niet zoveel voor de kust; alleen een jonge Toonhaai moest eraan geloven. Deze heeft in plaats van echte tanden, zoals je die ook op de fossielenhoppen kunt aantreffen, een soort plaveisel. Als ze volwassen zijn, leggen ze geen eieren, maar deze blijven in het moederlichaam, in tegenstelling dus met de Hondshaai.

We vinden echter toch ook nog een eierleggende soort van deze groep, n.l. de Stekelrog, waarvan de eieren zo massaal kunnen aanspoelen.

Een aardige soort was ook de koning van de Poon, een mooie, rode vis met een stevige en grote baarddraad.

Eveneens een draad, maar dan op hun rug, hadden de Pitvisjes, die van de $\delta\delta$ is langer dan die van de $\sigma\sigma$. Het zijn aardige, iets afgeplatte visjes, die levend mooie⁺⁺ blauwe vlekken hebben, als ze dood zijn echter meer of minder lelijk worden.

Dat Dwergetongetjes niets bijzonders zijn, hebben we ook dit jaar weer kunnen constateren.

Een adderzeenaald en een Schelvis (zeldzaam op onze kust door

de te intensieve bevissing!) moge deze portrettengalerij der vissen besluiten, om ons vervolgens met stekeliger zaken bezig te houden: Kamsterren, Rode zeesterren, de Gewone slangster en de Hartvormige zeeklit vormden hier de buit.

Van de Weekdieren was natuurlijk het zwemmende gedeelte het voornaamste: de Inktvissen. We verschalkten hier drie soorten van: de Dwerginktvis, de Dwergpijlinktvis en de Fluwelen zee-kat. Van deze laatste hadden we ook eieren. Deze laatste worden in trossen afgezet aan allerlei vaste voorwerpen als takjes e.d. Ze zijn zwart en aan beide zijden toegespitst en je kunt ze ook wel op het strand aantreffen.

In tegenstelling tot de tochten vanuit Vlissingen hadden we geen (dode) Noordhoorns, wel haalden we de kleine *Mysella bidentata* van een grote Noordzeekrab af en op een dergelijke manier kwamen we ook aan de Muiltjes.

Met de Noordzeekrab zijn we dan aan de Kreeftachtigen gekomen, het leeuwendeel van de vangst, die namelijk op Garnalen was gericht. Tussen deze Garnalen zaten een paar Koningsgarnalen, prachtige, roodgestreepte dieren met een lang, omhoog gebogen rostrum (een uitsteeksel boven op de kop tussen de beide ogen). Dit rostrum komt bij de eigenlijke Garnalen niet voor, maar is kenmerkend voor de Steurkrabben.

Dan zou ik nog de Heremietkreeft willen noemen, niet omdat dat op zichzelf iets bijzonders is, maar omdat hun huizen zo'n welkome gelegenheid vormen voor allerlei dieren, om er ook in te kruipen.

Dat is dan allereerst een klein copepoodje, *Sunariastes paguri*, nog maar kort voor ons land bekend, maar in feite ontzettend algemeen. Hij kwam dan ook prompt tevoorschijn!

Een tweede beroemde inwoner is de Kluizenaarsworm, *Nereis fucata*. Deze schijnt de kust hier te mijden; we hebben juist ver genoeg gevist om er toch nog enkele te pakken te krijgen. Het is ongelooflijk, dat een zo groot dier er in slaagt om in de topwindingen te leven en zelfs nog genoeg voedsel te krijgen; daar zal de Heremiet heus wel last van hebben. Het beest is nogal gemakkelijk herkenbaar: zalmkleurig en met een witte, gedeelde ruglijn.

Op de huizen aan de binnenzijde zitten de kokers van twee andere soorten Borstelwormen. De ene koker is van zand gemaakt en hoort toe aan *Sabellaria spinulosa*; de ander is

glanzend van kalk gemaakt en spiraalvormig gewonden: Spirorbis spirillum, het Glanskokertje. Parasieten troffen we ook nu niet aan; die schijnen toch wel erg schaars te zijn. Een dergelijke methode om een ander te gebruiken als ondergrond treffen we ook bij Poliepen aan. De kleine Perigonimus repens schijnt deze gewoonte nogal eens te hebben; siphos van Boormossels en bovendien Fluwelen zeemuizen schijnen speciaal deze aanvechtbare eer te genieten. De enige Fluwelen zeemuis, die we meenamen, was er dan ook prompt dicht mee bezet.

Uit: "Het Zeepaard", augustus 1957, jaargang 17, no. 4.

NIEUWS UIT ONZE AFDELINGEN

LEIDEN

Verslag van de vergadering van B.M., afdeling Leiden op Dinsdag 17 december 1957 ten huize van de heer J.H.Kroon, Leeuwewijkstraat 8, Leiden.

Bij afwezigheid van de voorzitter, opende de secretaris de vergadering en heette de aanwezigen welkom, inzonderheid de heer Eriks, die als gast aanwezig was en zich later als lid opgaf. Daar Dr. Smith door drukke werkzaamheden niet langer voorzitter kan blijven, werd de heer Tieleman door de aanwezige leden bij acclamatie in deze functie gekozen.

De secretaris gaf daarna de leiding van de vergadering aan de nieuwe voorzitter over. Op een volgende vergadering zal een nieuw bestuurslid, tevens penningmeester worden gekozen. Hierna demonstreert de secretaris een nieuwe lichtkap. De kap bevat een T.L., een gewone en een nachtverlichting en is met wit formica bekleed en zo ingericht, dat verdamping en oxydatie zo veel mogelijk wordt voorkomen. Hierna werd de groei van het wier Caulerpa prolifera getoond en vertelde de secretaris iets over de biologie, bouw en verspreiding van dit wier. Uitvoeriger zal hij hierop later in "De Kor" terugkomen. Een paar leden kregen stukjes van Caulerpa mee naar huis. Na een gezellige avond sloot de voorzitter de vergadering. K

----- DE ARTEMISSCHELP -----

door
Ingvar Kristensen

De mooie, Venus-achtige Artemisschelp (*Dosinia exoleta*) wordt langs de West-Europese kusten aangetroffen van Noorwegen tot NW-Afrika. Hij is algemeen in het diepere water van de noordelijke Noordzee, maar zoals met zoveel Atlantische dieren het geval is: de Artemisschelp mijdt de relatief ondiepe, door de rivieren beïnvloede zuidelijke Noordzee. Langs onze kust behoorde het vinden van een Artemisschelp dan ook tot voor kort tot de bijzonderheden. Mevrouw van der Feen - van Benthem Jutting somt in het schelpdeel van de Fauna van Nederland een klein aantal vooroorlogse vondsten op, waarvan nog een deel vermoedelijk fossiel is, uitgespoeld uit plioene aardlagen. Het Centraal Systeem van de Strandwerkgroep van N.J.N. en K.N.N.V. vermeldt 3 doubletten van het Scheveningse strand (Creutzberg, aug. 1940) en een exemplaar opgevist bij Texel (Jongens, 1943).

Levend zijn Artemisschelpen enkele malen vóór de oorlog aangetroffen in het gebied van de lichtscheperen "Haaks" en "Terschellingerbank", goed 20 km W tot NW van onze Waddeneilanden maar talrijk waren ze daar zeker niet, want het Zoölogisch Station in Den Helder, dat juist uit dat gebied nogal veel dieren kreeg, ontving in de jaren 1930 - 1940 nooit één exemplaar.

Na de oorlog werd dat anders. Het begon in 1946, toen W. de Vries uit Alkmaar een aantal meebracht van een vistocht op & 40 km NW van Den Helder, bij de westpunt van de Texelse Stenen op 27 - 29 m. Na de koude winter van 1946/47 kregen wij zeer veel doubletten van allerlei schelpsoorten uit dat zelfde gebied, waaronder vele Artemis-doubletten. Swennen (Zeepaard, 1949, p.42) kreeg in juli 1948 20 lege, maar verse doubletten, weer uit datzelfde gebied. Het archief "C.S." vermeldt voorts 4 kleppen van 50 mijl buiten Terschelling (wnm. J. Stock) en een groot aantal strandvondsten van in totaal enkele honderden kleppen, begroeid met Zeevingers (*Alcyonidium gelatinosum*).

In 1954 na de vorstperiode in februari, vingen verschillende

schepen nabij Diepe Gat - Texelse Stenen, veel verse Artemis-doublotten. Een half jaar later, oktober-november 1954, spoelden op Terschelling ineens vele Artemis-kleppen aan met Ruwe zeevinger (*Alcyonidium hirsutum*) begroeid, zoals blijkt uit een brief van de heer Jongens (Midsland) en zoals ook de heer Wesseling (Lies) in het Correspondentie-blaadje nr 56 van de Ned. Malacologische Vereniging op blz. 537 schrijft: tussen 1 oktober en 4 november 1954 werden tussen paal 11 en 20 85 kleppen gevonden. Volgens de heer Jongens spoelden daar trouwens ook direct na de beruchte storm van 1 februari 1953 Artemiskleppen met Zeevingers aan.

Het ziet er dus wel naar uit, dat de Artemisschelp na de oorlog talrijker langs onze kust leeft dan vóór de oorlog. Dit klopt met onze algemene ervaring, dat in de latere jaren in de Noordzee méér dieren van zuidelijke of van Atlantische komaf herbergt dan vroeger. Dat geldt voor schelpdieren, bv. de Noorse hartschelp (*Cardium norvegicum*), de grote Pecten *maximus*, de Wijde mantel (*Chlamys opercularis*), enz., en het geldt ook voor de zwemmende fauna; meer Sardien, zuidelijke Ponen, Horsmakreel e.d.

Voor enkele schelpdieren konden wij in Den Helder aantonen, dat bepaalde jaren na de oorlog buitengewoon gunstig voor het broed waren, zodat één bepaalde jaarklasse zeer sterk kon overheersen, maar de Artemisschelpen, die ons onder ogen kwamen, stamden van verschillende jaren. Het aantal winterringen van de in 1954 gevonden dieren varieerde van 3 tot 7. De kleinste dieren maten 26 - 28 mm en waren waarschijnlijk in 1951 geboren; de grootste dieren maten 45 tot 50 mm en vertoonden 7 winterringen. Zij stamden dus van 1947, een jaar dat voor vele soorten een gunstig broedjaar was vanwege de warme zomer. Maar blijkens de winterringen van de schelpen van 30 tot 40 mm moeten er tussen 1947 en 1951 nog tenminste 2 jaren zijn, dat er zich broed heeft kunnen ontwikkelen. De soort plant zich hier vermoedelijk geregeld voort en is dus stellig niet slechts als een adventief te beschouwen, maar als een soort, die zich in ons kustwater zal handhaven zolang het "atlantische klimaat" van de zuidelijke Noordzee zich handhaaft.

Tenslotte wil ik toevoegen, dat wij een poging hebben gedaan om met behulp van de lengte der winterringen de jaarlijkse

groei van Artemis te reconstrueren. Ruim 70 schelpen, groten- deels afkomstig uit de collectie van de heer Wesseling (Lies) en van Piet Smit (Den Helder), stonden ons daartoe ten dien- ste. Bij vele schelpen was het beeld der winterringen enigszins vertroebeld door extra ringen, slijtage, breuk, enz., maar bij ruim 30 schelpen waren de winterringen zeer duide- lijk. Bij deze dieren bleek de jaarlijkse groei als volgt te zijn geweest :

zomer	1e	2e	3e	4e	5e	6e	7e
lengte in mm	10.5	21.9	30.4	35.4	38.4	43.5	47.7
aantal gemeten schelpen	34	34	34	34	16	6	6

Hieruit volgt, dat de toeneming in lengte in de tweede levens- zomer meer dan 100 % heeft bedragen, terwijl in de volgende zomers de groei langzaam afnam, tot 10 % in de zevende zomer. Vergeliken bij andere schelpdieren betekent dit een vrij snelle groei.

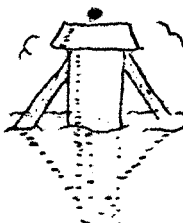
Uit: "De Levende Natuur", afl. 4, jaargang 59.

----- CONTRIBUTIE 1958 -----

Op 1 februari a.s. zullen de incassokwitanties ter post wor- den verzonden. Wilt u zich de incassokosten besparen, stort dan ONVERWIJLD een bedrag van f.6,- op postrekeningnr. 349352 ten name van M.Bot te Vlaardingen.

Inlichtingen over en aanmelding voor het lidmaatschap en alle algemene correspondentie betreffende de vereniging te richten aan de algemeen secretaris: de heer J.H.Kroon, Leeu- werikstraat 8, Leiden.

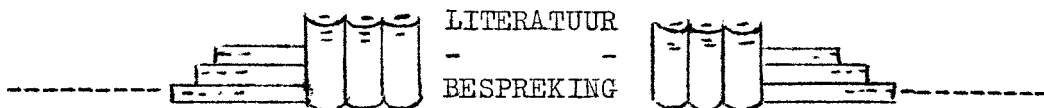
KOPIJ voor een volgend nummer van DE KOR moet uiterlijk een maand vóór de verschijningsdatum van dat nummer in het bezit van de redactie zijn om eventueel in dat nummer te kunnen worden opgenomen!

LAAGWATERTIJDEN voor HOEK VAN HOLLAND (1958)

Datum	1e tij	cm.min NAP	2e tij	cm.min NAP	Maan
15 jan.	5.24	65	18.43	72	--
18 jan.	9.32	74	21.46	72	--
19 jan.	10.16	77	22.28	70	NM
22 jan.	12.05	90	-	--	--
25 jan.	1.08	59	12.39	103	--
26 jan.	0.56	70	13.17	102	--
28 jan.	-	--	-	--	EK
29 jan.	3.19	61	15.51	83	--
1 febr.	7.11	68	19.45	75	--
2 febr.	8.15	75	21.17	66	--
4 febr.	10.35	74	22.52	65	VM
5 febr.	11.20	79	23.37	63	--
8 febr.	0.56	51	13.25	76	--
9 febr.	1.26	50	14.03	78	--
11 febr.	-	--	-	--	LK
12 febr.	3.30	70	16.00	91	--
15 febr.	8.22	67	20.45	71	--
16 febr.	8.31	87	20.53	79	--
18 febr.	-	--	-	--	NM
19 febr.	11.11	89	23.19	69	--
22 febr.	0.12	67	12.41	92	--
23 febr.	0.34	67	13.05	91	--
26 febr.	1.35	71	13.59	92	EK
Westkapelle	2.37 uur vroeger,		Tholen	1.00 uur vroeger,	
Scheveningen	0.25 uur later,		IJmuiden	1.03 uur later,	
Den Helder	9.06 uur vroeger,		Delfzijl	4.30 uur vroeger.	

De vorige maand beschikten we nog niet over de juiste gegevens en is de tabel opgesteld door terugrekening. Hierdoor zijn enkele geringe verschillen ontstaan, reden waarom u hierboven de tabel van 15 januari af vermeld vindt.

HET ZEEPAARD

Het nummer van november 1957, jaargang 17, no. 5, van "Het Zeepaard", orgaan van de Strandgroep van N.J.N. en K.N.N.V. is ook voor ons, zee-aquariumliefhebbers van bijzonder belang. De redacteur verontschuldigt de late verschijning van dit nummer en verwacht, dat vele lezers de verzuchting zullen slaken "beter laat dan nooit".

Als dit gezegde ergens gebezigd kan worden, dan is het wel hier. De heer G. Spaik zorgde voor de uitstekende "Beschrijvingstabel van nederlandse mariene mollusken II". Het geslacht Gibbula wordt uitvoerig behandeld. Verder schreef C. Swennen een zeer lezenswaardig artikel over "vorstschade langs onze kust", terwijl de eerste schrijver nog een aardig artikel produceerde over "invasie van Portugese oorlogsschepen". Nee, geen oorlogsschepen met kanonnen en ander gespuis aan boord, maar de kwal Physalia physalia L.

MB

VERENIGINGSADRESSEN:

Algemeen voorzitter: Ir. H.E. Westenberg, Johan van Oldenbarneveltlaan 20, 's-Gravenhage.

Algemeen secretaris: J.H. Kroon, Leeuwerikstraat 8, Leiden. (Inlichtingen over en aanmelding voor het lidmaatschap; alle algemene correspondentie betreffende de vereniging)

Algemeen penningmeester: M. Bot, Sportlaan 75, Vlaardingen, giro-nummer 349352 (contributie-betalingen, donaties, enz.)

1e algemeen commissaris: J.C. van Egdome, Leeuwenbekstraat 31a, Rotterdam N.

2e algemeen commissaris: vacature.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen en/of illustraties alleen geoorloofd met schriftelijke toestemming van de redactie.